
BESLUIT AANWIJZEN BUNKERENSEMBLE WARNSVELD ALS GEMEENTELIJK MONUMENT

Adres - Rijksstraatweg 121, Rhienderinklaan 1 en Kapperse Bos aan de Boslaan Warnsveld
Zaaknummer - 745887

BESLUIT

Het college besluit, gelet op artikel 5.2 e.v. van de Verordening fysieke leefomgeving gemeente Zutphen 2021 (Vfl 2021), om de volgende objecten aan te wijzen als gemeentelijk monument:

- bunker type 621 n.A., gelegen aan de Rijksstraatweg 121 te Warnsveld (nabij)
- bunker type 621 n.A., gelegen in het Kapperse Bos aan de Boslaan te Warnsveld
- gevechtsschuilplaats van gewapend beton, gelegen aan de Rijksstraatweg 121 te Warnsveld (nabij)
- gevechtsschuilplaats van gewapend beton, gelegen aan de Rhienderinklaan 1 te Warnsveld

Bijlagen

Onderdeel van dit besluit zijn de bijlagen met de redengevende omschrijvingen van de objecten.

Hierin zijn opgenomen:

- de plaatselijke aanduiding van het gemeentelijk monument;
- de kadastrale aanduiding, en
- een beschrijving van het gemeentelijk monument.

Aan dit besluit ligt verder de volgende bijlage ten grondslag:

- Advies EAR 2024-080 aanwijzen bunkers Warnsveld als gemeentelijk monument

PROCEDURE

Bevoegd gezag

Op basis van artikel 5.2 van de Vfl 2021 is het college van burgemeester en wethouders bevoegd om een beslissing te nemen over het al of niet aanwijzen van de bunkers als gemeentelijk monument.

Publicatie ontwerpbesluit en indienen zienswijzen

Van het ontwerpbesluit van 18 juni 2024 met het voornemen tot aanwijzing is kennisgeving gedaan op www.officielebekendmakingen.nl, waarna het ontwerpbesluit vervolgens 6 weken ter inzage heeft gelegen. Ook is van de ter inzagelegging van het ontwerpbesluit kennis gegeven in het weekblad Contact Zutphen Warnsveld. Naar aanleiding van deze kennisgeving kon iedere belanghebbende zijn of haar zienswijze indienen. Er zijn drie zienswijzen ontvangen.

Bekendmaking besluit

Op grond van artikel 5:7 van de Vfl 2021 wordt het besluit om toepassing te geven aan artikel 5:2 van de Vfl 2021 schriftelijk bekend gemaakt aan alle zakelijk gerechtigden op de onroerende zaken die vermeld staan in de openbare registers, als bedoeld in artikel 8, eerste lid van de Kadasterwet. De zakelijk gerechtigden kunnen binnen zes weken tegen dit besluit bezwaar maken.

OVERWEGINGEN

Het besluit is gebaseerd op de volgende overwegingen:

1. Cultuurhistorie

De als gemeentelijk monument aan te wijzen bunkers zijn voor de gemeente Zutphen van architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde. De bunkers waren onderdeel van de IJssel-Stellung en vormden rondom huis 't Velde en Huize Baank een cluster voor de commandocentra die zich in Warnsveld bevonden. Ze zijn in de omgeving het laatste overblijfsel binnen de gemeente Zutphen dat getuigt van de IJssel-Stellung, van de bouwprojecten van de Organisation Todt en van de Nederlandse dwangarbeid voor de NSDAP. Hiermee geven de bunkers ten oosten van Warnsveld een uniek inzicht in de situatie van de gemeente Zutphen en zijn inwoners tijdens de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog. Verwezen wordt naar de redengevende omschrijvingen van de bunkers.

2. Advies Erfgoedadviesraad

De Erfgoedadviesraad heeft in 2024 (advies EAR 2024-080) positief geadviseerd over plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst van:

- Gevechtsschuilplaats bij Huis Baank
- Bunker type 621 n.A. bij Huis Baank
- Bunker type 621 n.A. Kapperse Bos
- Gevechtsschuilplaats Rhienderinklaan 1

Verwezen wordt naar het advies van de EAR.

ZIENSWIJZE(N)

Er zijn op het voornemen tot aanwijzen van een viertal bunkers te Warnsveld drie zienswijzen ingediend: een eerste zienswijze is ingediend door de eigenaar van een aan te wijzen bunker aan de Rhienderinklaan, een tweede zienswijze door de eigenaar van twee aan te wijzen bunkers aan de Rijksstraatweg. Tenslotte is een zienswijze ingediend door de Stichting Waardevol Warnsveld. De zienswijzen zijn in de daarvoor wettelijk gestelde periode ingediend en daarmee ontvankelijk. De zienswijzen worden hieronder samengevat en voorzien van een reactie.

1. Zienswijze eigenaar

Op 29 juli 2024 heeft de eigenaar van het perceel Rhienderinklaan 1 te Warnsveld een zienswijze ingediend met betrekking tot het voornemen om een op het perceel gelegen bunker uit de Tweede Wereldoorlog aan te wijzen als gemeentelijk monument. De zienswijze is ingediend omdat de eigenaar tegen de toekenning van de gemeentelijke monumentale status aan het pand is. Ten tweede stelt indiener gemeente Zutphen aansprakelijk voor kosten van beveiligingsmaatregelen en schade aan persoonlijke eigendommen en persoonlijke letselschade, reeds ontstaan dan wel toekomstige, voortvloeiende uit het besluit. Deze laatste zaak is apart behandeld. In deze zienswijzenota wordt alleen ingegaan op de zienswijze. De zienswijze is door indiener onderbouwd met de volgende redenen:

a. Wegwuiven aangedragen argumenten en verkeerde interpretatie

Indiener stelt dat in de besluitvorming van dit ontwerpbesluit van het college van burgemeester en wethouders van Zutphen eerder in brieven van 29 april en 5 mei jl. genoemde argumenten zijn weggewuifd zonder enige inhoudelijke argumenten of onjuist zijn geïnterpreteerd. Ook maakt indiener bezwaar tegen een in de ambtelijke overwegingen geschetst beeld van indiener.

Reactie:

Uit vaste jurisprudentie blijkt dat bij aanwijzing van een gebouw als gemeentelijk monument het belang van de eigenaar, voordat er een procedure gestart is, meegewogen moet worden. Dit is geformaliseerd door het in 2023 vaststellen van de Beleidsregel aanwijzen gemeentelijke monumenten gemeente Zutphen 2023. Op grond van deze beleidsregel is alvorens een besluit te nemen over het voornemen om de bunker aan te wijzen als gemeentelijk monument, de eigenaar hiervan al op voorhand in kennis gesteld en uitgenodigd voor een gesprek. Van deze uitnodiging is geen gebruik gemaakt, wel is voorafgaand aan het ontwerpbesluit van het college van burgemeester en wethouders met het voornemen om de bunker aan te wijzen als gemeentelijk monument gecorrespondeerd via e-mail. Van het schetsen van een beeld van indiener is bij nalezing van de gevoerde correspondentie geen sprake. Overigens stond en staat het college gedurende het aanwijzingstraject open voor overleg en voert het graag het gesprek met indiener over de aanwijzingsprocedure.

b. Toegang tot de bunker

Indiener stelt dat de openbare publicatie op 26 juni 2024 van het voornemen van het college om de bunker aan de Rhienderinklinklaan aan te wijzen als gemeentelijk monument en de media-aandacht die daarop volgde, heeft geleid tot substantieel meer interesse voor de bunker door geïnteresseerden. Indiener vreest voor de eigen veiligheid wanneer geïnteresseerden niet willen accepteren wanneer hen de toegang tot het perceel wordt ontzegd. Volgens indiener tast dit het woongenot aan en het recht op privacy.

Reactie:

Het is begrijpelijk dat de publicatie van het voornemen van het college om de bunker aan te wijzen als gemeentelijk monument aanleiding is geweest voor publicatie van artikelen in de media. Ook is het begrijpelijk dat mensen naar aanleiding van deze media-aandacht voor het erfgoed nieuwsgierig geworden zullen zijn en zelf even willen kijken om welke bunker het gaat. Dat laat onverlet dat het niet is toegestaan om zonder toestemming het terrein van een ander te betreden. De verwachting is dat de aandacht in de loop der tijd ook weer zal afnemen.

c. Cultuurhistorische waarde

- Indiener vraagt zich af of een door de Duitse bezetter gebouwde bunker die ter bescherming van de Duitse bezetter tegen de geallieerden diende wel als gemeentelijk erfgoed moet worden aangemerkt en stelt dat het niet gebruikelijk is dat bunkers gebouwd door de Duitse bezetter worden aangemerkt als Nederlands dan wel gemeentelijk monument.

Reactie:

Het college is van oordeel dat dit onjuist is. In diverse Nederlandse gemeenten zijn Duitse bunkers die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gebouwd, aangewezen als gemeentelijk monument. Voorbeelden zijn bunker R616 uit 1943 aan het Harddraverspad Alkmaarderhout te Alkmaar en manschappenbunker 502 uit 1942, Rijkssstraatweg 186 te Dordrecht.

- Indiener stelt dat het onverdraaglijk is dat de in haar tuin gelegen, door de Duitsers gebouwde bunker wordt aangewezen als gemeentelijk monument

Reactie:

Het college erkent de gevoelens die door Duitsers gebouwde verdedigingswerken, zoals bunkers, kunnen oproepen. Het college begrijpt het standpunt van indiener en dat dit als vervelend kan worden ervaren. Tegelijkertijd ziet het college deze bouwwerken als cultuurhistorisch belangwekkende relictten uit een tijd die hopelijk nooit weer terugkomt en vindt het daarom extra belangrijk om deze bunkers voor het nageslacht te bewaren en aan te wijzen als gemeentelijk monument.

- Indiener stelt dat voor het plaatsingsadvies Gemeentelijk Erfgoedregister illegaal verkregen beeldmateriaal is gebruikt

Reactie:

Het college is van oordeel dat dit onjuist is. De opsteller van het plaatsingsadvies heeft op 3 maart 2013 samen met een collega aangebeeld bij indiener voor toestemming om de bunker te mogen onderzoeken, in te meten en foto's van de bunker te maken. Deze toestemming is door de eigenaar van het perceel mondeling verleend.

- Indiener stelt dat bij het aanwijzen van de bunker enkel het economisch voordeel als toeristische trekpleister als belang voor de gemeente Zutphen geldt en dat het belang van de eigenaar niet wordt meegewogen

Reactie:

Het aanwijzen van waardevol erfgoed als gemeentelijk monument gebeurt op grond van weging van cultuurhistorische waarden. Het college wordt hierin geadviseerd door de Erfgoedadviesraad. Dat het belang van de eigenaar in de besluitvorming niet wordt meegewogen bestrijdt het college. Het college kan, wegende alle belangen en zo ook die van de eigenaar, echter een andere afweging maken dan de indiener.

- Indiener stelt dat gemeente Zutphen beginselen van proportionaliteit en zorgvuldigheid heeft geschonden door met het aanwijzen van de bunker op het terrein van indiener een situatie te creëren waarin de indiener de toegang tot het terrein voor geïnteresseerden moet ontzeggen en daardoor moet vrezen voor de eigen veiligheid.

Reactie:

Het college is van oordeel dat het zorgvuldig heeft gehandeld. Conform de vastgestelde Beleidsregel aanwijzen gemeentelijke monumenten gemeente Zutphen 2023 is voordat het college met een ontwerpbesluit zijn voornemen uitsprak om de bunker aan te wijzen als gemeentelijk monument contact gezocht met de eigenaar (indiener) met een uitnodiging om met elkaar in gesprek te gaan. Hierop is indiener niet ingegaan. Wel was sprake van e-mailcontact waarin uitvoerig over en weer contact is geweest over de intentie van het college en de gevolgen voor de eigenaar.

Het college is voorts van opvatting dat met het aanwijzen van de bunker op het terrein van Rhienderinklaan 1 te Warnsveld geen sprake is van schending van beginselen van proportionaliteit. Het college ziet het aanwijzen van de bunker als gemeentelijk monument als een geëigend en proportioneel besluit om de cultuurhistorische waarden van de bunker voor de toekomst in stand te houden.

Het college betreurt het dat het aanwijzen van de bunker op het terrein van indiener zorgt voor een gevoel van onveiligheid. Echter, het college ziet daarmee geen causaal verband tussen de aanwijzing van het bouwwerk als gemeentelijk monument en onveiligheid door geïnteresseerden voor het bouwwerk. Door indiener is onvoldoende onderbouwd waaruit de onveiligheid blijkt.

De criminaliteitscijfers in het dorp Warnsveld liggen bovendien naar verhouding tot andere wijken en stadsdelen in Warnsveld en Zutphen relatief laag (2023, bron: www.allecijfers.nl), hetgeen door navraag bij leden van de Dorpsraad Warnsveld en de betreffende wijkagent werd bevestigd.

d. Beperking beschikkingsbevoegdheid en financiële consequenties

- Indiener stelt dat een monumentstatus van de bunker op het perceel negatieve gevolgen heeft voor de economische waarde van het eigendom.

Reactie:

Het college ziet de negatieve gevolgen voor economische waarde van het eigendom door een monumentstatus van de bunker op het perceel onvoldoende onderbouwd. Onderzoek in het verleden heeft overigens aangetoond dat de invloed van een monumentstatus op de verkoopsom, positief of negatief, niet één op één aantoonbaar is (Bade/Smit, *Eigen haard is goud waard*, 2010).

- Een monumentstatus voor de bunker heeft, doordat het opzettelijk ontzeggen van onderhoud dat ten koste gaat van de instandhouding van het monument niet is toegestaan (art 5:10, Verordening fysieke leefomgeving gemeente Zutphen 2021), financiële consequenties voor de eigenaar. Indiener geeft aan geen verplichting tot het doen van onderhoud aan de bunker te aanvaarden.

Reactie:

Het betreffende artikel in de verordening ziet toe op het opzettelijk ontzeggen van onderhoud aan een monument op een wijze waarbij de monumentale waarden dan wel het voortbestaan van het monument in gevaar wordt gebracht. Voor zover bekend is aan de bunker sinds de bouw in 1945 geen onderhoud gepleegd. De opsteller van het plaatsingsadvies heeft tijdens zijn bezoek aan de bunker kunnen vaststellen dat de bunker in bouwkundig goede staat verkeert. Financiële consequenties voor de eigenaar als gevolg van het moeten uitvoeren van onderhoud aan de bunker zijn derhalve op korte termijn niet te verwachten.

2. Zienswijze eigenaar

Op 15 juli 2024 heeft de eigenaar van twee bunkers aan de Rijksweg te Warnsveld een zienswijze ingediend. De zienswijze is ingediend omdat de eigenaar tegen de toekenning van de gemeentelijke monumentale status aan de bunkers is. Dit wordt onderbouwd met de volgende redenen:

- Indiener stelt dat het voornemen [tot aanwijzen van de bunkers als gemeentelijk monument] een inbreuk is op hun recht van eigendom. Indiener stelt onder verwijzing naar het verslag van een gesprek met de indiener op 27 juni 2024 tevens dat de bunkers niet van architectonische waarde, maar meer van symbolische waarde zijn en dat de aanwijzing als gemeentelijk monument een te zwaar middel is om het verhaal achter de bunkers levend te houden.

Reactie:

Het eigendomsrecht is een absoluut recht dat niet wordt betwist. Wel is het zo dat het college de bevoegdheid heeft om publiekrechtelijke beperkingen op te leggen. In dit geval doet het dat als onderdeel van het aanwijzen van de bunkers als gemeentelijk monument met het doel om cultuurhistorisch erfgoed voor de toekomst te behouden. Het college bestrijdt overigens dat de bunker niet van architectonische waarde zou zijn, het heeft in het verslag van het gesprek dd. 27 juni 2024 aangegeven dat “de bunkers het niet moeten hebben van een fraai architectonisch uiterlijk”.

- Indiener vraagt zich af of gemeente Zutphen in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Algemene wet bestuursrecht (Awb) het voornemen tot aanwijzen als gemeentelijk monument had mogen publiceren op officiële bekendmakingen. Omdat de bunkers zijn gelegen op particulier terrein zijn er volgens indiener bij aanwijzing als gemeentelijk monument geen rechtsgevolgen voor anderen, alleen voor de individuele eigenaren van de grond waarop de bunkers staan.

Reactie:

Het college is op grond van de Algemene wet bestuursrecht verplicht om het voornemen en ook besluiten zelf van het college in het kader van de aanwijzing van monumenten bekend te maken. Het spreekt voor zich dat het daarbij niet de bedoeling is om daarbij tot personen te herleiden gegevens te publiceren. Omdat er bij het besluit omtrent het aanwijzen van een object als gemeentelijk monument sprake is van een publiekrechtelijk besluit dient deze niet alleen aan de eigenaar van het betreffende perceel gericht te zijn maar moet het besluit ook publiekelijk bekend gemaakt worden.

- Indiener stelt dat gemeente Zutphen in de publicatie van het besluit persoonsgegevens zoals de naam van de vader van de indiener, het adres en de kadastrale gegevens heeft vermeld die tot een persoon zijn te herleiden en dat de openbare publicatie beperkt had moeten zijn tot de bunker in het Kapse bos. Indiener stelt dat met het noemen van deze tot een persoon te herleiden gegevens de wet is overtreden. Tevens wordt door indiener gesteld dat sprake is van inbreuk op de privacy van indiener en wordt het de gemeente kwalijk genomen dat deze wetten niet zijn betrokken bij de beslissing tot publiceren.

Reactie:

In de publicatie van het voornemen tot het besluit dient te worden aangegeven op welke locatie het ontwerpbesluit betrekking heeft. Omdat er geen sprake is van een object met een eigen huisnummer is bij de publicatie van het ontwerpbesluit gebruik gemaakt van het perceelnummer voor een meer accurate omschrijving van de plaatsbepaling. Ofschoon het via vrij toegankelijke kanalen als www.Kadasterdata.nl tegenwoordig eenvoudig is om openbaar toegankelijke gegevens als kadastrale perceelsnummers te achterhalen, kiest het college bij de publicatie van het besluit voor een andere aanduiding van de locatie. Wat betreft de gegevens van de vader van de indiener, deze zijn verwijderd uit de beschrijvingen van de aan te wijzen bunkers.

- Indiener stelt dat nu de locatie van de bunkers algemeen bekend is, de kans is toegenomen dat het privéterrein waarop de bunkers staan onbevoegd door derden wordt betreden en zij daarbij de aanwezige flora en fauna verstoren. Tevens is indiener is niet van plan om op grond van natuurbehoud het terrein toegankelijk te maken.

Reactie:

Het is begrijpelijk dat de publicatie van het voornemen van het college om de bunker aan te wijzen als gemeentelijk monument aanleiding is geweest voor publicatie van artikelen in de media. Ook is het begrijpelijk dat mensen naar aanleiding van deze media-aandacht voor het erfgoed nieuwsgierig geworden zullen zijn en zelf even willen kijken om welke bunker het gaat. Dat laat onverlet dat het niet is toegestaan om zonder toestemming het terrein van een ander te betreden. Dit betreft echter privaatrechtelijke verhoudingen en ziet niet op de gemeentelijke aanwijzing als monument. Het staat een eigenaar van een monument vrij om niet mee te werken aan openstelling of het toegankelijk maken van zijn of haar monument.

- Indiener stelt onder verwijzing naar het gesprek op 27 juni 2024, dat het verbod op het opzettelijk achterwege laten van noodzakelijk onderhoud neerkomt op een onderhoudsplicht en dat de bestaande subsidiemogelijkheden voor onderhoudswerkzaamheden op dit moment zeer vaag en onzeker zijn. Indiener is van mening dat er geen enkele financiële steun vanuit de gemeente zal bestaan.

Reactie:

Van een onderhoudsverplichting is geen sprake. De term suggereert dat er sprake zou zijn van een actief beleid van de gemeente Zutphen om eigenaren van monumenten aan te sporen tot het doen van onderhoud op straffe van een sanctie. Dat is niet het geval en ook niet nodig omdat het niet-uitvoeren van onderhoud ook waardevermindering tot gevolg kan hebben. In de Verordening fysieke leefomgeving is een artikel ingesteld om opzettelijke verwaarlozing tegen te gaan. Dit ziet toe op het opzettelijk ontzeggen van onderhoud aan een monument op een wijze waarbij de monumentale waarden dan wel het voortbestaan van het monument in gevaar wordt gebracht.

- Indiener stelt dat de stukken die gemeente Zutphen bij het voornemen stuurde op punten niet correct zijn en geeft daarvan diverse voorbeelden.

Reactie:

De vermelde stukken zijn nagelopen en waar nodig zijn deze aangepast.

3. Zienswijze Stichting Waardevol Warnsveld

Op 2 juli 2024 heeft de Stichting Waardevol Warnsveld een zienswijze ingediend.

De stichting reageert op positieve wijze op de voorgenomen aanwijzing van de monumenten status van de bunkers in Warnsveld. Indiener van de zienswijze vindt het terecht dat de bunkers een beschermde gemeentelijke monumentenstatus krijgen. De verdedigingswerken hebben volgens de indiener een historische waarde als overblijfselen uit de 2e Wereldoorlog die een verhaal vertellen over onze geschiedenis en gedeeltelijk een natuurwaarde hebben door als verblijfplaats van vleermuizen te functioneren. Indiener van de zienswijze juicht de plaatsing op de monumentenlijst van de gemeente toe.

Reactie:

Het is verheugend om te zien dat het gemeentelijk erfgoedbeleid en daarmee het aanwijzen van onder andere de voorgedragen vier bunkers in Warnsveld als gemeentelijk monument maatschappelijk gedragen wordt.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassingen in het besluit tot aanwijzing als gemeentelijk monument zelf. Wel zijn naar aanleiding van de zienswijzen correcties doorgevoerd in de plaatsingsadviezen cq. redengevende omschrijvingen.

Aldus besloten te Zutphen, op 2024

Het college van burgemeester en wethouders van Zutphen,
de burgemeester, de secretaris,